Gemeente Bergen op Zoom

RVB25-0087

Voorlegger Raadsvoorstel

Onderwerp	:	Verzelfstandiging het Markiezenhof
Nummer voorstel	:	RVB25-0087
Datum voorstel	:	11-11-2025
Portefeuillehouder(s)	:	Dhr. B.R. Doedens
Contactpersoon	:	Koen Brakenhoff
Afdeling	:	Kwartiermaker verzelfstandiging
Contactpersoon Email	:	k.brakenhoff@bergenopzoom.nl
Programmanummer en -naam	:	6. Sport, cultuur en recreatie

Voorstel:

Over te gaan tot definitieve ontvlechting van het Markiezenhof uit de gemeentelijke organisatie per 1 juli 2026, aan de hand van het ondernemingsplan waarin de museale, commerciële en erfgoed-functie het uitgangspunt vormen, en het verzelfstandigingsplan waarin de wijze van ontvlechting uit de gemeentelijke organisatie naar de stichting inclusief de juridische en financiële vormgeving, huisvesting en de overgang van de medewerker staan beschreven.

Om deze ontvlechting mogelijk te maken, worden onderstaande besluiten genomen:

a) Een subsidieplafond van € 2.287.194,- vast te stellen voor de subsidieverlening aan de toekomstige Stichting Markiezenhof voor de periode 2027 tot en met 2029;
b) Een subsidieplafond van € 1.105.842,- vast te stellen voor de subsidieverlening aan de toekomstige Stichting Markiezenhof voor de periode 1 juli 2026 – 31 december 2026;
c) Het eenmalig ter beschikking stellen van een weerstandsvermogen aan de toekomstige Stichting Markiezenhof van € 750.000, te dekken uit de algemene reserve;
d) Een lening te verstrekken van € 545.000,- (boekwaarde) aan de toekomstige Stichting Markiezenhof tegen een rentepercentage van 2,5% ter bekostiging van overname van inventaris;
e) De 1e begrotingswijziging 2026 vast te stellen.

Type voorstel:

☑ Kaderstellend
☐ Controlerend
☐ Rest

Zijn in het voorstel één of meer van de volgende aspecten van toepassing?

	Ja	**Nee**

Zijn doelen en/of effecten beschreven	☑	☐
Financiële consequenties	☑	☐
Gevolgen voor de schuldenlast	☐	☑
Inspraakverordening van toepassing	☐	☑

Communicatieparagraaf:

Interne communicatie binnen het Markiezenhof-team verloopt via zeswekelijkse Blikken Vooruit. Hier is telkens de directeur Sociaal en Veilig bij aanwezig, net als een afvaardiging van de OR. Soms is de gemeentesecretaris – vanuit de WOR-bestuurdersrol – aanwezig of de portefeuillehouder. Dit is afhankelijk van de te bespreken onderwerpen. Als daar aanleiding voor is, worden medewerkers uitgenodigd voor tussentijdse bijeenkomsten. Alle teamleden ontvangen na afloop een mail met de besproken punten. Zowel het proces van de verzelfstandiging als het ondernemingsplan zijn meermalen besproken in de afgelopen twee jaar. Wat betreft het ondernemingsplan is dit bovendien gedeeltelijk door de teamleden in subgroepen mee ontwikkeld. Voor meer informatie over dit proces wordt verwezen naar het ondernemingsplan.

Na het finale besluit door de gemeenteraad in december worden alle betrokkenen partijen (intern en extern) geïnformeerd. De afdeling Communicatie is betrokken bij het proces en geïnformeerd.

Samenvatting:

In vervolg op het voorgenomen raadsbesluit van 26 juni 2025 [RVB25-0032] wordt de raad het voorstel voorgelegd voor definitieve ontvlechting van het Markiezenhof uit de gemeentelijke organisatie per 1 juli 2026, aan de hand van het ondernemingsplan en het verzelfstandigingsplan.

Bijlagen: (geef aan of een bijlage is bijgevoegd of ter inzage is gelegd; benoem en nummer deze bijlagen)

Bijlage nr.	Omschrijving	Bijgevoegd/Ter inzage
a.	Nummer vervallen	-
b.	2025-24 Advies ontvlechting Markiezenhof	Bijgevoegd
c.	Ondernemingsplan	Bijgevoegd
d.	Bijlagenboek Ondernemingsplan Markiezenhof: i. Overzicht betrokken stakeholders (selectie) ii. Berekening directe economische waarde iii. Ligging ruimtes iv. Overzicht recente tentoonstellingen v. Overzicht huidig aanbod educatie en publieksbemiddeling vi. Projectie recette	Bijgevoegd

	vii. Overzicht ruimtes, capaciteit en tarieven viii. Overzicht publieksevenementen ix. Overzicht leden cultuur-historisch overleg (CHO) x. Overzicht tarieven en benchmark 2024	
d.	xi. 250321 Rapportage Markiezenhof def	Bijgevoegd
d.	xii. Adviesrapport Museum Het Markiezenhof v2	Bijgevoegd
e.	Verzelfstandigingsplan Markiezenhof	Bijgevoegd
f.	Bijlagenboek verzelfstandigingsplan Markiezenhof: i. subsidie en prestatieafspraken (zie onder h.) ii. de huurovereenkomst iii. collectie overeenkomst iv. statuten v. profiel directeur-bestuurder vi. profiel RvT	Bijgevoegd
g.	1e begrotingswijziging 2026 Markiezenhof	Bijgevoegd
h.	Subsidie & Wijziging Beleidsregels Culturele Infrastructuur	Bijgevoegd
i.	Regels aanwending weerstandsvermogen	Bijgevoegd

Datum raadsvergadering : 18-12-2025

Gemeente Bergen op Zoom

RVB25-0087

Raadsvoorstel

Nummer	:	RVB25-0087
Onderwerp	:	Verzelfstandiging het Markiezenhof

Aan de gemeenteraad,

Voorstel

Over te gaan tot definitieve ontvlechting van het Markiezenhof uit de gemeentelijke organisatie per 1 juli 2026, aan de hand van het ondernemingsplan waarin de museale, commerciële en erfgoed-functie het uitgangspunt vormen, en het verzelfstandigingsplan waarin de wijze van ontvlechting uit de gemeentelijke organisatie naar de stichting inclusief de juridische en financiële vormgeving, huisvesting en de overgang van de medewerker staan beschreven.

Om deze ontvlechting mogelijk te maken, worden onderstaande besluiten genomen:

Over te gaan tot definitieve ontvlechting van het Markiezenhof uit de gemeentelijke organisatie per 1 juli 2026, aan de hand van het ondernemingsplan waarin de museale, commerciële en erfgoed-functie het uitgangspunt vormen, en het verzelfstandigingsplan waarin de wijze van ontvlechting uit de gemeentelijke organisatie naar de stichting inclusief de juridische en financiële vormgeving, huisvesting en de overgang van de medewerker staan beschreven.

Om deze ontvlechting mogelijk te maken, worden onderstaande besluiten genomen:

a) Een subsidieplafond van € 2.287.194,- vast te stellen voor de subsidieverlening aan de toekomstige Stichting Markiezenhof voor de periode 2027 tot en met 2029;
b) Een subsidieplafond van € 1.105.842,- vast te stellen voor de subsidieverlening aan de toekomstige Stichting Markiezenhof voor de periode 1 juli 2026 – 31 december 2026;
c) Het eenmalig ter beschikking stellen van een weerstandsvermogen aan de toekomstige Stichting Markiezenhof van € 750.000, te dekken uit de algemene reserve;
d) Een lening te verstrekken van € 545.000,- (boekwaarde) aan de toekomstige Stichting Markiezenhof tegen een rentepercentage van 2,5% ter bekostiging van overname van inventaris;
e) De 1e begrotingswijziging 2026 vast te stellen.

Inleiding

In juni 2025 zijn twee varianten voor de toekomstige organisatorische vormgeving van het Markiezenhof – verzelfstandiging en niet-verzelfstandiging – uitgewerkt, inclusief financiële doorrekening, personele consequenties en organisatorische impact. In de uitwerking is rekening gehouden met de door college en de raad meegegeven kaders.
Op basis van de opgestelde scenario's is door uw raad op 26 juni 2025 [RVB25-0032], besloten om:

1. het Markiezenhof te verzelfstandigen in de vorm van een stichting met een Raad van Toezicht, conform de voorkeursvariant van het college.

De taakstelling op het museum/Markiezenhof van € 700.000 euro te realiseren, waarbij ook de taakstelling op programma 1 Bestuur en organisatie van € 171.000 euro is meegenomen, door:

a. Overheveling van een besparing op het West Brabants Archief van €153.000 (reeds gerealiseerd) (Collegebesluit BW23-26-06)
b. Uitvoering van het ondernemingsplan en de bijbehorende, aangepaste begroting (- € 154.000) waarin voor € 283.000 aan extra ingrepen is voorzien, met het vrijmaken van de linkervleugel van het Markiezenhof (360m2) voor langlopende verhuur aan een derde partij.
c. Realisatie van €110.000 aan besparingen elders binnen programma 6 Sport, cultuur en recreatie. (Betreft de posten Onderzoeks- en advieskosten (-€ 39.000 euro) en Formatieruimte (vrijetijd/recreatie, -€ 71.000 euro)
d. Inboeken van de taakstelling op programma 1 Bestuur en organisatie van € 171.000. Op deze manier wordt de totale taakstelling van € 871.000 gerealiseerd.

Toelichting ad b.: Om de begroting sluitend te krijgen is het House of History uit de begroting gehaald en wordt onderzocht hoe financiering mogelijk is. Mocht dit uiterlijk in 2027 niet gerealiseerd zijn, dan wordt er een andere huurder voor de vleugel gezocht. (BPR25.0192)

De opdracht mee te geven aan het college om de verzelfstandiging van het Markiezenhof nader uit te werken en te detailleren, met het oog op besluitvorming in 2025 en realisatie per 1 juli 2026. Dit beslispunt impliceert:

a. Het afronden van het verzelfstandigingsplan waarin het toekomstige organisatiemodel en met name de personele overgang worden beschreven.
b. Het afronden van het ondernemingsplan voor de te verzelfstandigen organisatie.
c. Het opstarten van formele besluitvormingstraject, waaronder het adviestraject met de Ondernemingsraad en het Breed Lokaal Overleg (BLO), conform een op te stellen detailplanning
d. Het vrijmaken van middelen ter dekking van de eenmalige kosten ter

hoogte van €950.000 (transitiekosten en weerstandsvermogen)

Medewerkers Markiezenhof
De nieuwe organisatie is een zelfstandig rechtspersoon in de vorm van een stichting. Dit heeft tot gevolg dat alle medewerkers van het Markiezenhof die op 30 juni 2026 een dienstverband voor onbepaalde tijd hebben bij de gemeente Bergen op Zoom in het kader van deze verzelfstandiging in dienst zullen treden (in arbeidsrechtelijke zin) van de stichting het Markiezenhof. De formele overgang van de medewerkers is beoogd op 1 juli 2026.

Het traject van de businesscases loopt nu al een aantal jaren, hetgeen ook zijn weerslag heeft op het betrokken personeel van het Markiezenhof en de ambtelijke organisatie. Door periodieke bijeenkomsten met de betrokken personeelsleden zijn zij goed geïnformeerd over het verzelfstandigingstraject en is waardering uitgesproken voor het werk dat zij verrichten. Betrokken personeelsleden en de Ondernemingsraad zijn via afzonderlijke communicatie geïnformeerd over genomen (tussentijdse) besluiten.

Advies Ondernemingsraad (OR)
Aan de OR is gevraagd om advies uit te brengen op grond van artikel 25 lid 1 sub d van de Wet op de Ondernemingsraden (WOR) over het voorgenomen besluit tot de ontvlechting van het Markiezenhof uit de gemeentelijke organisatie. De OR heeft op 3 november jl. haar advies uitgebracht:

De OR geeft aan dat ontvlechting niet haar voorkeur heeft maar dat zij het voorgenomen besluit om te verzelfstandigen respecteren.

Aanbevelingen van de OR:
1. De OR vindt een goede medezeggenschap in de vorm van een personeelsvertegenwoordiging in de nieuwe organisatie van groot belang.
2. De OR wil graag vinger aan de pols ten aanzien van de afspraken die gemaakt zijn, door bijvoorbeeld als OR de komende jaren minimaal één keer per jaar een overleg met de PVT te houden.
3. De OR wil betrokken worden bij de benoeming van de interim-bestuurder en de werving van de Raad van Toezicht.
4. De OR heeft de wens dat de medewerkers er met betrekking tot de overgang van de CAO niet op achteruit gaan. De OR wil op de hoogte gehouden worden van de afspraken die hierover met de vakbonden in het Breed Lokaal Overleg worden gemaakt.

Het advies van de OR is integraal opgenomen in bijlage B.
De aanbevelingen van de OR zijn verwerkt in het ondernemings- en verzelfstandigingplan en in de overgangsregeling. Zie ook onder ‘waarborging belangen van de medewerkers’.

In reactie op de aanbevelingen van de OR zijn de volgende maatregelen genomen:

Ad 1. Er wordt een personeelsvertegenwoordiging (PVT) samengesteld. Een PVT kan in het leven geroepen worden in organisaties tussen de 10-50 personen. Boven de 50 personen is een Ondernemingsraad een wettelijke verplichting. Een PVT heeft vergelijkbare rechten als een OR.

Ad 2. De personeelsvertegenwoordiging van stichting Markiezenhof en de OR van de gemeente Bergen op Zoom treden eenmaal per jaar in overleg over de implementatie en voortgang van de overgangsregeling.

Ad 3. De OR wil graag betrokken worden bij de benoeming van de interim-bestuurder en de werving van de RvT. De bevoegdheid van de benoemingen is aan het college, zoals opgenomen in de concept statuten van de stichting. Het college kan voorafgaand aan de formele benoeming de OR consulteren.

Ad 4. Er zijn formele stappen gezet over de overgangsregeling voor de medewerkers met het BLO en vakbondsvertegenwoordigers. De wet en de gemeentelijke CAO schrijft voor dat er overeenstemming moet worden bereikt over de personele aspecten van een ingrijpende organisatorische wijziging. Daarvoor is een overgangsregeling opgesteld alsmede een pakketvergelijking tussen de CAO-gemeenten en de museum CAO.
In de pakketvergelijking is aangegeven welke verschillen er tussen de CAO’s bestaan en een advies hoe de verschillen kunnen worden overbrugd.
De overgangsregeling is geschreven om de gevolgen van de overgang van het personeel naar de stichting te regelen en de rechtspositionele consequenties te ondervangen. De overgangsregeling heeft een aanvullend karakter ten opzichte van de bestaande rechtspositieregelingen (CAO gemeenten en het handboek personeel van de Gemeente Bergen op Zoom).
Met het BLO inclusief vertegenwoordigers van de OR zijn we in overleg over de overgangsregeling. Zodra de stichting is opgericht en een formele vertegenwoordiger is aangesteld (de directeur-bestuurder) kan de overgangsregeling worden geformaliseerd. De overgangsregeling dient immers ook door de toekomstige werkgever te worden getekend.

Waarborging belangen van de medewerkers
De belangen van de medewerkers in de verzelfstandigde situatie worden als volgt geborgd:

- Er wordt een personeelsvertegenwoordiging (PVT) samengesteld. Een PVT heeft vergelijkbare rechten als een OR.
- De raad van toezicht houdt jaarlijks overleg met de medewerkers/PVT en kan een tevredenheidsenquête uitzetten.
- Er wordt een extern vertrouwenspersoon aangesteld. Hij of zij is het aanspreekpunt voor opvang, advies, ondersteuning en begeleiding bij ongewenst gedrag.

Beoogd maatschappelijk effect/doelstelling

Cultureel ondernemerschap

Een van de doelstellingen van verzelfstandiging is een model te creëren waarbij de organisatie beter in staat is cultureel ondernemerschap te ontwikkelen. Zoveel mogelijk behoud van de museale functie en culturele diensten en producten, maar meer publieksgericht en bedrijfsmatig georganiseerd.
Cultureel ondernemerschap betekent het streven naar een optimale balans tussen cultureel- en financieel rendement. Doelstelling is een zo groot mogelijk publiek te interesseren in de producten en diensten die het Markiezenhof aanbiedt en tegelijkertijd een sluitende exploitatie na te streven.

Door cultureel ondernemerschap kunnen kosten deels worden terugverdiend en ontstaat meer maatschappelijke en economische waarde voor de stad. Doel van dit voorstel is het realiseren van de structurele taakstelling van €700.000 op het Markiezenhof, binnen het kader van programma 6 Sport, cultuur en recreatie, rekening houdend met de door de raad gestelde kaders. Daarnaast wordt ook de taakstelling van €171.000 uit programma 1 Bestuur en ondersteuning ingevuld vanaf 2027.

Tegelijkertijd wordt ingezet op behoud en versterking van de museale functie als cultureel en publiek toegankelijk basisvoorziening, die een belangrijke bijdrage levert aan de culturele identiteit en aantrekkelijkheid van de stad.

Uitwerking voorstel

Ondernemingsplan en verzelfstandigingsplan

De definitieve ontvlechting vindt plaats aan de hand van het verzelfstandigingsplan en de koers zoals beschreven in het ondernemingsplan.

In **het ondernemingsplan** – bijlage C - zijn de doelstellingen van de verzelfstandigde organisatie opgenomen, het plan beschrijft de culturele visie en missie, de drie functies inclusief de onderliggende producten (museale functie, commerciële functie en erfgoedfunctie) en diensten en de personele

uitvoeringsorganisatie. De meerjarenbegroting inclusief de realisatie van financiële taakstelling is daarbij een belangrijk onderdeel.

Het **verzelfstandigingsplan** – bijlage E - richt zich op de ontvlechting uit de gemeentelijke organisatie naar de stichting inclusief de juridische en financiële vormgeving, huisvesting en de overgang van de medewerkers.

Subsidierelatie

Een toekomstige subsidieaanvraag van de stichting (conform raadsvoorstel RVB25-0032, een stichtingsmodel met een Raad van Toezicht) kan worden beoordeeld op basis van de Algemene Subsidieverordening, de Subsidieregeling Cultuur – hoofdstuk 3 Subsidie Culturele Infrastructuur, en de aangepaste beleidsregels Cultuur 2024. Voor het verlenen van de subsidie is een aanvraag nodig, om die reden wordt nu voorgesteld het bedrag op te nemen, niet om te verlenen want er is nog geen rechtspersoon. De beoordeling van de aanvraag is bepalend voor een eventuele subsidieverlening.

In eerste instantie betreft het een jaarlijkse subsidie, waarbij tegelijkertijd wordt gewerkt aan het bredere cultuur- en subsidiebeleid dat momenteel in ontwikkeling is. Binnen dit traject wordt gewerkt aan een meer uniforme werkwijze voor subsidiëring van culturele kerninstellingen, gericht op het verkleinen van verschillen in financieringsvormen en voorwaarden. Daarbij wordt ook verkend of en hoe meerjarige subsidiëring en een evenwichtige systematiek voor indexering op termijn mogelijk zijn. Aangezien dit beleidstraject nog niet is afgerond, wordt ook in dit traject uitgegaan van de bestaande werkwijze, vergelijkbaar met die van Stichting Podiumkunsten.
De subsidieverlening aan de nieuwe organisatie valt binnen de bevoegdheid van het college, waarbij geacteerd wordt binnen de (financiële) kaders die vastgesteld zijn door de gemeenteraad. De beleidsregels en subsidievoorwaarden zijn gebaseerd op de geldende kaders (2025) voor de subsidiëring van culturele infrastructuur en op de functies van het museum.

Monitoring en evaluatie

Via de aan de subsidierelatie verbonden voorwaarden, zoals het aanleveren van een jaarplan en inhoudelijke en financiële verantwoording, heeft de gemeente zicht of de organisatie zich (blijft) ontwikkelt(en) tot het beoogde doel. Beleidsmatige of financiële afwijkingen worden opgenomen in de concernberichten.

De subsidierelatie wordt daarnaast de eerste drie jaar halfjaarlijks geëvalueerd in overleg met de portefeuillehouder cultuur. Tijdens deze bestuurlijke overleggen wordt de voortgang en ontwikkeling van de stichting besproken, zodat eventuele ongewenste ontwikkelingen tijdig kunnen worden gesignaleerd. Op de

agenda staan in elk geval de naleving van de subsidievoorwaarden, de afspraken over demarcatie, het meerjarenonderhoudsplan en het weerstandsvermogen.

Toelichting beslispunten:

A. Een subsidieplafond van € 2.287.194,- vast te stellen voor de subsidieverlening aan de toekomstige Stichting Markiezenhof voor de periode 2027 tot en met 2029.

Voor het Markiezenhof is in de Begroting 2026 een budget opgenomen van € 2.672.214 en nog een te realiseren taakstelling van € 437.226. Per saldo is dit een budget van € 2.234.988. Hierin is een eenmalig budget voor € 200.000 opgenomen voor de frictiekosten i.v.m. de oprichting van de nieuwe stichting. Daarnaast is er nog een aantal investeringen die op basis van de vastgestelde demarcatie voor rekening van de gemeente blijven. Op basis van de verdeling welke zaken voor de nieuwe stichting zijn bedraagt het jaarbudget hiervoor € 2.004.200 (exclusief huur). Dit jaarbudget kan volledig ingezet worden voor het verstrekken van de subsidie aan de Stichting. Daarnaast wordt een huurbedrag van € 282,994 (excl. BTW) per jaar aan huur in rekening gebracht bij de toekomstige stichting Markiezenhof. Ook dit bedrag wordt meegenomen in de te verstrekken subsidie. Het totale benodigde subsidieplafond komt daarmee uit op € 2.287.194 en is voor de gemeente budgetneutraal. De gemeenteraad is bevoegd vanuit haar budgetrecht om het subsidieplafond vast te stellen. De daadwerkelijke subsidieverlening is een collegebevoegdheid en vindt plaats aan de hand van een subsidieaanvraag.

B. Een subsidieplafond van € 1.105.842,- vast te stellen voor de 2026 de subsidieverlening aan de toekomstige Stichting Markiezenhof voor de periode 1 juli 2026 – 31 december 2026.

Het Markiezenhof verzelfstandigt per 1 juli 2026, dit betekent een periode van een half jaar (6 maanden, 50%) subsidie in plaats van een heel jaar. Het eerste deel van 2026 maakt het Markiezenhof nog deel uit van de gemeentelijke begroting.
Omdat afschrijvingen aan het begin van het boekjaar worden verwerkt, wordt het bedrag van € 61.187 aan kapitaallasten (rente en afschrijving) in mindering gebracht op het subsidiebedrag voor het eerste half jaar. Indien nodig wordt dit bedrag achteraf gecorrigeerd met een concernbericht op basis van een narekening, bijvoorbeeld omdat kosten voor het tweede halve jaar ten behoeve van de stichting in de eerste twee kwartalen van 2026 worden uitgegeven, in de gemeentelijke organisatie. Daarnaast wordt nog een bedrag ad € 141.497 aan huur meegenomen in de te verstrekken subsidie. De gemeenteraad is bevoegd vanuit haar budgetrecht om het subsidieplafond vast te stellen. De daadwerkelijke subsidieverlening is een collegebevoegdheid en vindt plaats aan de hand van een subsidieaanvraag.

C. Het eenmalig ter beschikking stellen van een weerstandsvermogen aan de toekomstige Stichting Markiezenhof van € 750.000, te dekken uit de algemene reserve.

De stichting is in de eerste vijf jaar financieel nog onvoldoende weerbaar om tegenvallers op te vangen. Daarom wordt voorgesteld aan de raad een risicoreserve van € 750.000 beschikbaar te stellen, conform raadsvoorstel RVB25-0032, en dit te dekken uit de algemene reserve. Deze reserve is bedoeld voor:

- Het opvangen van tekorten in de exploitatie
- Bezoekers- en verhuurrisico's
- Prijsstijgingen, stijging van CAO en inhuur

Jaarlijks wordt de inzet van de risicoreserve besproken in het bestuurlijk overleg. Indien na vijf jaar blijkt dat deze niet volledig benodigd is geweest, wordt het resterende bedrag teruggestort. De aanwending van het weerstandsvermogen is aan voorwaarden gebonden, zie bijlage I. De daadwerkelijke ter beschikking stellen van het weerstandvermogen van het weerstandvermogen zal plaatsvinden door het college als onderdeel van de subsidieafpraken, zodra de stichting is opgericht.

D. Een lening te verstrekken van € 545.000,- (boekwaarde) aan de toekomstige Stichting Markiezenhof tegen een rentepercentage van 2,5% ter bekostiging van overname van inventaris.

In de staat van activa staan voor € 545.000 aan investeringen (inventaris) die op basis van de demarcatielijst overgaan naar de nieuwe stichting. De gemeente is verplicht om deze activa per 1 juli 2026 af te boeken. De totale waarde van deze activa is op 1 juli 2026 € 545.090.
Omdat de nieuwe stichting nog geen vermogen heeft om deze overname te financieren wordt voorgesteld om de stichting een lening te verstrekken van € 545.000. Het voorstel is om een lening tegen een marktconforme rente vertrekken (2,5% voor een periode van 10 jaar). De jaarlijkse lasten van de lening ad € 61.653 kunnen door de stichting worden gedekt uit de jaarlijkse subsidie. De daadwerkelijke verstrekking van de lening zal plaatsvinden door het college, zodra de stichting is opgericht.

E. De 1ste begrotingswijziging 2026 vast te stellen

De financiële mutaties die voortkomen uit het voorstel zijn verwerkt in de 1ste begrotingswijziging 2026, zie bijlage G.

Consequenties van het voorstel

Met dit voorstel wordt invulling gegeven aan de taakstelling binnen programma 6 (Sport, cultuur en recreatie) en programma 1 (Bestuur en ondersteuning), door het Markiezenhof per 1 juli 2026 te verzelfstandigen. De verzelfstandiging biedt het museum meer organisatorische ruimte en wendbaarheid om toekomstgericht te opereren, samenwerkingen te versterken en een sterker cultureel en toeristisch profiel te ontwikkelen, in lijn met de ambities uit de Pijlervisies en de Binnenstadsvisie. De samenwerking met lokale partners wordt daarbij verstevigd en geprofessionaliseerd, waarbij de rol van de gemeente verandert van directe aansturing naar faciliterend via subsidieafspraken en cultuurbeleid.
Het gebouw en de collectie blijven in eigendom van de gemeente, maar de bedrijfsvoering en programmering komen in handen van een zelfstandige organisatie. Dit betekent dat de directe invloed van de gemeentelijke organisatie op de dagelijkse gang van zaken afneemt, en sturing plaatsvindt op hoofdlijnen. Tegelijkertijd biedt dit duidelijkheid en perspectief aan het team van het Markiezenhof na een lange periode van onzekerheid. De voorgestelde stap past binnen de lijn van het eerder genomen collegebesluit uit juni 2023 en sluit aan bij de uitgangspunten van het Bestuursakkoord ten aanzien van financiële kaders en beleidsvorming.
Bij verzelfstandiging van het Markiezenhof wordt het huidige budget, na aftrek van de taakstelling, ingezet als subsidie. Daarnaast zal aan de stichting ook een weerstandsvermogen beschikbaar gesteld worden. Vanuit dit weerstandsvermogen zullen de risico's van de stichting gedekt moeten worden. Hierbij kan gedacht worden aan het risico van het behalen van de opbrengst van de commerciële verhuur of vervanging van personeel bij ziekte. Daarnaast dient uit het weerstandsvermogen de verwachte tekorten over de jaren 2026 t/m 2029 gedekt te worden. Het totaal van deze tekorten wordt ingeschat op € 170.200. Voorgesteld wordt om weerstandsvermogen van € 750.000 aan de stichting beschikbaar te stellen.

Wanneer het Markiezenhof niet verzelfstandigd hoeft er niet een deel van het gemeentelijke weerstandsvermogen afgezonderd te worden. De risico's van het Markiezenhof worden gedekt vanuit het bestaande weerstandsvermogen. De tekorten van het Markiezenhof in de jaren 2026 t/m 2030 worden opgevangen binnen het totaal van de gemeentelijke begroting.Het weerstandsvermogen van de gemeente maakt onderdeel uit van de algemene reserve. Voorgesteld wordt daarom om het weerstandsvermogen dat aan de stichting beschikbaar wordt gesteld te onttrekken aan de algemene reserve. Wanneer de stichting het weerstandsvermogen wil inzetten dan zal dit vooraf in het bestuurlijk overleg worden besproken. Wanneer na 5 jaar het weerstandsvermogen nog geheel of gedeeltelijk beschikbaar is dan zal dit teruggestort moeten worden naar de gemeente.

Uitvoering:

- Na besluitvorming door de raad wordt het implementatieproces opgestart. Dit impliceert onder meer het aanstellen van een interim-bestuurder, het oprichten en operationaliseren van de stichting, werving van de leden van de raad van toezicht, voorbereiden van de overgang van de medewerkers van de gemeentelijke organisatie naar de stichting.
- Formaliseren overgangsregeling medewerkers tussen gemeente,
  het Breed Lokaal Overleg (BLO) en de stichting, conform een op te stellen detailplanning
- Op 1 juli 2026 is de stichting operationeel en de ontvlechting gerealiseerd.

Duurzaamheid
Deze ontwikkeling leidt tot een duurzaam- en toekomstbestendige culturele infrastructuur.

Risico paragraaf

Geïdentificeerde risico's

Risico-onderdelen	NvT	Laag	Neutraal	Hoog
1. Realiseren maatschappelijke effecten		X		
2. Politiek-bestuurlijk en draagvlak		X		
3. Imago gemeente		X		
4. Algemene en externe omgeving		X		
5. Veiligheid		X		
6. Financiën				X
7. Juridisch				X
8. Planning				X
9. Kwaliteit uitvoering		X		X
10. Capaciteit organisatie en samenwerking partners				

Beheersmaatregelen risico's hoog

	Risico	Effect	Beheersmaatregel	Verantwoordelijke
6.	Index van de subsidie sluit niet aan bij index loonkosten of indexatie huursom.	Begroting stichting wordt onhaalbaar.	Structureel afspraken maken over verschillende indices.	Portefeuillehouder financiën
6.	Subsidiecyclus blijft jaarlijks ipv meerjarig	Veel werk voor gemeente en stichting door jaarlijks doorlopen subsidie aanvraag. Onzekerheid bij de stichting omdat toekenning per jaar is.	Ontwikkelen meerjarig subsidiestelsel voor cultuur, dat aansluit bij de landelijke cyclus van de BIS-subsidie.	Portefeuillehouder cultuur
7.	Vergunningen commerciële	Businesscase stichting is niet haalbaar.	Het reguliere traject is opgestart en moet in Q2 leiden tot een vergunning.	Afd. vastgoed

	exploitatie komen niet rond.			
8.	Om de besluitvorming in 2025 te waarborgen is inmiddels een kritiek tijdspad ontstaan.			
10.	Werkdruk is hoog, hier komt onzekerheid bij medewerkers bij door het lopende proces.	Meer uitval, kwaliteit komt mogelijk onder druk te staan.	In gesprek blijven op een zo transparant mogelijke manier en tijdig knelpunten signaleren. OR blijvend betrekken.	Kwartiermaker/HR

Alternatieven

Er kan besloten worden om niet te verzelfstandigen, het ondernemingsplan niet als uitgangspunt uit te voeren en de huidige situatie te consolideren of een alternatief plan te (laten) ontwikkelen.

Niet verzelfstandigen
Indien wordt besloten het Markiezenhof niet te verzelfstandigen, blijft het als gemeentelijke organisatie functioneren. Het ondernemingsplan is in dat geval aangepast tot een variant die, binnen de kaders van gemeentelijke aansturing, alsnog gericht is op versterking van publieksbereik, samenwerking en cultureel ondernemerschap. Bepaalde elementen zijn uitvoerbaar gebleven, zoals programmering rondom de vaste collectie en samenwerking met lokale partners.

Voordelen van deze variant zijn onder andere het behoud van directe sturing vanuit de gemeentelijke organisatie, en de borging van beleidseffecten via bestaande gemeentelijke processen. Ook blijven de rechtspositie van medewerkers en de gemeentelijke huisvesting ongewijzigd, wat in sommige opzichten organisatorisch rust kan geven.
Tegelijkertijd zijn de mogelijkheden om als organisatie wendbaar te opereren, actief externe financiering te werven en zelfstandig samenwerkingsverbanden aan te gaan, beperkter dan in een verzelfstandigd model. Ook biedt verzelfstandiging meer perspectief op langere termijn voor zowel het team als het profiel van het Markiezenhof in stad en regio.
Om tot deze koers te komen is sinds het initiële voorgenomen besluit door het college in juni 2023, een zorgvuldig traject gelopen waar in- en externe stakeholders een rol in hebben gekregen en actief hebben bijgedragen aan de planvorming. De route Verzelfstandigen is, na zorgvuldige afweging aan de hand van een afwegingskader dat een vergelijk maakt tussen wel en niet verzelfstandigen, door de gemeenteraad bekrachtigd in juni 2025.
Een belangrijk nadeel bij niet-verzelfstandigen is dat de taakstellingen (€ 171.000, binnen programma 1 Bestuur en organisatie en € 700.000 binnen programma 6 Sport, Cultuur en Recreatie) niet of slechts gedeeltelijk worden gerealiseerd.

Raadsvoorstel

Een ontwerpbesluit bieden wij u hierbij ter vaststelling aan.

Het college van burgemeester en wethouders van Bergen op Zoom,

De secretaris,

mr. C.G. Jacobs

De burgemeester,

drs. M. Mulder MSc.

Gemeente Bergen op Zoom

RVB25-0087

Raadsvoorstel

De raad van de gemeente Bergen op Zoom;

gezien het voorstel van het college van 11 november 2025, nr. RVB25-0087;

BESLUIT:

Over te gaan tot definitieve ontvlechting van het Markiezenhof uit de gemeentelijke organisatie per 1 juli 2026, aan de hand van het ondernemingsplan waarin de museale, commerciële en erfgoed-functie het uitgangspunt vormen, en het verzelfstandigingsplan waarin de wijze van ontvlechting uit de gemeentelijke organisatie naar de stichting inclusief de juridische en financiële vormgeving, huisvesting en de overgang van de medewerker staan beschreven.

Om deze ontvlechting mogelijk te maken, worden onderstaande besluiten genomen:

a) Een subsidieplafond van € 2.287.194,- vast te stellen voor de subsidieverlening aan de toekomstige Stichting Markiezenhof voor de periode 2027 tot en met 2029;
b) Een subsidieplafond van € 1.105.842,- vast te stellen voor de subsidieverlening aan de toekomstige Stichting Markiezenhof voor de periode 1 juli 2026 – 31 december 2026;
c) Het eenmalig ter beschikking stellen van een weerstandsvermogen aan de toekomstige Stichting Markiezenhof van € 750.000, te dekken uit de algemene reserve;
d) Een lening te verstrekken van € 545.000,- (boekwaarde) aan de toekomstige Stichting Markiezenhof tegen een rentepercentage van 2,5% ter bekostiging van overname van inventaris.
e) De 1e begrotingswijziging 2026 vast te stellen.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van 18 december 2025

De griffier,

drs. E.P.M. van der Meer

De voorzitter,

drs. M. Mulder MSc.